

Jiří URBAN, Kolektivizace venkova v Horním Polabí: od fenoménu k aktérům a jejich motivacím, Praha 2016, 348 s.

Téma kolektivizace venkova patří mezi ta témata moderní československé historie, kterému je v současné době věnována značná pozornost. Děje se tak z několika důvodů a tím hlavním je, že tomuto tématu se historici mohli svobodně věnovat až po roce 1989. Zcela správně tak český historik Jan Křen v roce 1990 označil kolektivizaci za jedno z bílých míst našich dějin.¹⁾ Od této doby však již uplynula více jak dvě desetiletí a vedle obecnějších prací o povaze kolektivizace existují i studie z regionů, zpracovávány jsou i příběhy jednotlivých selských rodin a obětí kolektivizačního běsnění. Stále však existuje mnoho otázek a mnoho zůstává neprobádáno.

Historik Jiří Urban (nar. 1981) je autorem, který se tématu dlouhodobě věnuje a v roce 2010 mu vyšla v nakladatelství Vyšehrad kniha *Venkov pod kolektivizační knutou*. Je též autorem desítek odborných studií a kapitol v knihách a sbornících. Nová kniha *Kolektivizace venkova v Horním Polabí s podtitulem od fenoménu k aktérům a jejich motivacím*, která vyšla v roce 2016, představuje vyústění jeho několik let trvajících výzkumu a jak už podtitul napovídá, věnuje se problematice jak v obecné rovině, tak v rovině individuálních osudů zúčastněných.

Autor zasazuje téma svého výzkumu do širokého kontextu světové historiografie ve třech základních okruzích. Tím prvním jsou díla sověto-logické produkce, která se kolektivizaci začínají věnovat již ve 30. letech 20. století, dále jsou to východoasijská studia a československá (resp. česká) historiografie. Výčet zásadních děl i studií (často regionálního charakteru) je velmi důkladný, což umožní čtenáři, který není v tématu zcela zběhlý, dobrou orientaci.

Základní otázku, kterou si autor položil bylo, jakým způsobem byla myšlenka kolektivizace přijímána a jaké reakce kolektivizační snahy vyvolaly. Výzkum se zaměřil na fenomény odporu, dobrovolnosti a spolupráce. Toto zaměření vyžadovalo mikrohistorický přístup, který postihuje specifika

1) Jan KŘEN, *Bílá místa v našich dějinách?*, Praha 1990, s. 54.

lidského jednání ve všech jeho složitostech. Pokud jde o časové vymezení, popsána je první fáze kolektivizace od jejího zahájení v roce 1949 do roku 1953. Určité přesahy nalezneme čtenář v případech stručného nástinu poválečného vývoje zkoumaného regionu.

Tím regionem je, jak plyne z názvu knihy, Horní Polabí. Metodologicky se autor uchýlil k velmi zajímavému přístupu a rozhodl se zkoumat fenomén odporu v horském, nově osídleném okrese Vrchlabí (konkrétně v obci Horní Lánov) a fenomén dobrovolnosti v nížinném okrese Hradec Králové (konkrétně v obci Stěžery), který byl tradičně agrární. Snaha o postihnutí jedinečnosti je tímto znásobena.

Jiří Urban čerpá z široké pramenné základny a ve svém textu propojuje disciplíny historie, sociologie, etnografie a antropologie. Výzkum probíhal v celostátních (především v Archivu bezpečnostních složek) a regionálních archivech, obcích (v případech obecních kronik), ale využívá i korespondence a rodinných archivů. Práce čerpá téměř výlučně z dosud nepublikovaných archivních pramenů.

Knihou přináší mnoho nových poznatků, je prvním komplexnějším zpracováním tématu v tomto regionu, nepokouší se o obecné závěry, ale v tomto případě se vyplnilo přání autora v tom, že vystihuje jedinečnost dvou odlišných okresů v Horním Polabí na východě tehdejšího Československa. Případným zájemcům o téma nabídne kniha úvod do problému, bohatý přehled zahraniční i domácí historiografické produkce a vlastní zamýšlení nad problematikou. Pochopitelně se může stát i vhodným impulsem pro regionální badatele. Na závěr je nutno zmínit i to, že kniha je velmi kvalitní nejen důkladným zpracováním materiálů z desítek archivů, ale také po grafické stránce. Neschází tedy mapy oblasti, fotografie zúčastněných atd. Knihu lze doporučit všem zájemcům o moderní československé dějiny.

Martin DOLEJSKÝ